

С. В. Свірко,
 д. е. н., професор, професор кафедри економічної безпеки, публічного управління
 та адміністрування, Державний університет "Житомирська політехніка"
 ORCID ID: 0000-0001-9157-4672

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.11.72

СКЛАДОВІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ ОБ'ЄКТНОЇ УВАГИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

S. Svirko,
 Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economic Security,
 Public Management and Administration, Zhytomyr Polytechnic State University

COMPONENTS OF STATE SECURITY IN THE CONTEXT OF OBJECTIVE ATTENTION OF PUBLIC ADMINISTRATION

У статті розглянуто проблематику державної безпеки в контексті об'єктної уваги державного управління. На підставі опрацювання сукупності підходів до трактування поняття "державної безпеки" сформовано та умотивовано авторське бачення цього терміну, під яким пропонується розуміти такий стан захищеності різновекторних інтересів держави та її простої кластерної одиниці — громадянина, за якого забезпечується ефективне функціонування всіх сфер, галузей, інституціональних секторів (у тому числі їх одиниць), механізмів загалом та реалізація власних функцій та повноважень інституту держави зокрема з метою їх подальшого розвитку в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз. У контексті ідентифікації складових державної безпеки шляхом критичного аналізу підходів до складових державної безпеки, беручи до уваги тенденції розвитку сучасного суспільства (глобалізаційні процеси, сформовані та прийняті до реалізації усіма країнами світу, цілі сталого розвитку, перехід людства до фази інформаційного суспільства та шостого технологічного устрою тощо) запропоновано таку сукупність складових державної безпеки: безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунакаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна безпека; міжнародно-дипломатична безпека.

The article considers the issue of state security in the context of the objective attention of the public administration system, as an objective necessity for the existence of modern Ukrainian society. Given the philosophical understanding of the concept of "security", taking into account the presented positions on the interpretation of the concept of "state security" formed and motivated the author's vision of this term which is proposed to understand such a state of protection spheres, industries, institutional sectors (including their units), mechanisms in general and the implementation of the actual functions and powers of the institution of the state in particular for their further development in a changing environment, external and internal threats. The proposed approach allows to emphasize the content of the concept, as a logically related set of relevant objects, in the context of the prevailing

philosophical nature of the phenomenon of "security", leaving open the "scope" of the concept itself, which is reasonably considered within the components of state security. In the context of identifying the components of state security through critical analysis of approaches to the components of state security, taking into account the trends of modern society (globalization processes formed and adopted by all countries) Sustainable Development Goals, the transition of humanity to the information society the following set of components of state security is proposed: security of national government; political security; economic security; military security; security of public and legal order; social and humanitarian security; information and communication security; resource and environmental security; technical and technogenic safety; international diplomatic security. The presented developments will contribute to the further formation of the theoretical basis of the science of public administration in the field of public security and the development and development of its organizational and methodological provisions.

Ключові слова: держава, суспільство, державне управління, національна безпека, державна безпека, загрози.

Key words: state, threats, public administration, National security, state security, society.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Обрання Україною нового вектору розвитку на заходах незалежності та активізації процесів прямого долучення до всіх сфер життя західної світової спільноти викликало потребу в суцільній перебудові механізмів держави і, перед усім, підсистеми державного управління. Такий запит суспільства потребував оновленого визначення об'єктного поля державного управління, що являє собою сукупність перебуваючих під управлінським впливом держави сфер та галузей суспільного життя.

Традиційно одним із центральних об'єктів державного управління будь-якої країни виступає державна безпека. Втім, попри усталеність останнього явища, його складові, а отже, пріоритети постійно видозмінюються; ця тенденція найбільш яскраво проявилась в останні десятиріччя на тлі глибинного прискорення глобальних, регіональних та локальних змін різнопрофільного характеру. Так, наразі в усьому світі гостро постали питання кібернетичної, епідеміологічної, біологічної, економічної, техногенної, військової безпеки, які потребують нагального вирішення через консолідацію зусиль всього людства. Останнє можливе виключно за умов посилення безпосереднього керівництва з боку держави, яке в свою чергу (що і продемонстрували світові події останніх років), вочевидь потребує модернізації на науково обгрунтованих заходах.

За цих умов важливого значення набуває дослідження питань державної безпеки загалом та її складових зокрема в контексті об'єктної уваги державного управління.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблематикою теоретичних засад державного управління у різні часи переймалися такі вчені: О. Борисенко, С. Бела, А. Дегтяр, С. Домбровська, О. Євсюков, О. Іляш, В. Коврегін, С. Майстер, С. Полторац, А. Помази-Пономаренко, І. Приходько, В. Садковий, Г. Ситник, В. Степанов, Д. Юрковський та інші. Питання державного управління державною безпекою досліджували: М. Потєбенько, В. Гончаренко, М. Мельник, М. Хавронюк, С. Яценко, С. Гордієнко, В. Пилипчук, І. Корж, О. Вовк, В. Чумак, В. Настюк, А. Янчук, І. Козьяков, М. Медвідь, М. Баюк, А. Янчук, В. Чумак, Б. Берданський, Н. Серьогіна, Г. Куц. Попри їх значні надбання в цій науковій сфері чіткої формулювання поняття "державної безпеки" та систематизації складових державної безпеки не відбулося, що ускладнює формування методичних підходів власне до визначення, оцінки та контролю останніх.

МЕТА СТАТТІ

Метою публікації є формування основної позиції понятійної складової науки про державне управління в сфері державної безпеки — терміну "державна безпека" — та складових останньої.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сучасний етап розвитку цивілізаційного світу на тлі процесів глобалізації, стрімкого розвитку інформацій-

них технологій, багато — вимірності та варіантності не тільки суспільного життя, а й кризових явищ вирізняється наявністю безлічі різнобічних факторів невизначеності, загроз та ризиків. За цих умов формування механізмів у сфері державної безпеки є запорукою стійкого розвитку не тільки окремої держави, а й будь-якої інституційної одиниці. Поняття державної безпеки є складним і багатограним. Розглянемо власне його, його характеристику та складові.

Передусім звернімося до вітчизняного законодавства, в межах якого Закон України "Про національну безпеку України" пропонує поняття як національної, так і державної безпеки відповідно [1]: "національна безпека України — захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз; державна безпека — захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру". Зазначимо, що різниця між цими поняттями фактично полягає у акцентуванні щодо державної безпеки на загрозах невоєнного характеру. Також варто відмітити, що не досить зрозумілим вбачається єдина згадка про державну безпеку в статті 1 "Визначення термінів" вищевказаного Закону і повне ігнорування цього поняття за основним текстом останнього.

Енциклопедичні видання пропонують під державною безпекою розуміти "сукупність умов та інститутів, які покликані гарантувати суверенітет держави, охорону/захист її території, населення, державних інститутів та зовнішніх загроз. Державна безпека також розуміється як стан рівноваги між військовим і соціально-економічним потенціалом країни та комплексом загроз, здатних призвести до конфлікту. ...Ключовими компонентами у системі державної безпеки вважається сила/потенціал держави. Традиційно вона визначається рівнем економічного розвитку країни, характеристиками збройних сил, інфраструктурою держави та людським потенціалом. У системі державної безпеки виділяють зовнішні та внутрішні складові до державної безпеки відносять питання безпеки екології, енергетики, інформації, соціальної тощо" [2, с. 202—203].

Хронологічно у більш ранніх публікаціях вітчизняні автори таких чином трактували поняття державна безпека:

— "стан захищеності корінних підвалин суспільства, державних інститутів, необхідних для виконання державою своїх функцій з управління загальнозначущими справами суспільства" (М. Потебенько, В. Гончаренко, 2001) [3, с. 16];

— "захищеність державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності України, її економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу, державної таємниці, правопорядку, державного кордону, життєво важливої інфраструктури та населення..." (М. Мельник, М. Хавронюк, 2001) [4, с. 111];

— "стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, обороноздатності, спокою народу, громадської злагоди, довілля, національної та релігійної рівності" (С. Яценко, 2003) [5, с. 21];

— "різновид національної безпеки, що передбачає спроможність держави забезпечувати стабільне функціонування державних та суспільних інституцій, а також стан їхньої захищеності від потенційних і реальних загроз" (С. Гордієнко, 2003) [6, с. 116];

— "захищеність державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу України від зовнішніх і внутрішніх загроз, розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організованих злочинних організацій, окремих груп та осіб на життєво важливі інтереси України" (В. Пилипчук, 2006) [7, с. 19].

Останнє десятиріччя в науковій сфері відзначилось такими підходами до визначення поняття "державної безпеки":

— "...збалансований стан функціонування держави як політичного інституту влади, який досягається шляхом прогнозування, попередження, виявлення та мінімізації негативного впливу існуючих і ймовірних загроз основним ознакам держави (насамперед, інститутам державної влади, територіальній цілісності, суверенітету, грошово-кредитній та податковій системі) і дозволяє державі ефективно реалізовувати своє соціальне призначення щодо забезпечення подальшого розвитку особи (громадянина), суспільства та держави" (І. Корж, 2012) [8, с. 74];

— "...складова національної безпеки (разом з такими елементами як: воєнна безпека; генетична безпека; геополітична безпека; гуманітарна безпека; екологічна безпека; економічна безпека; епідемічна безпека; етнічна безпека; інформаційна безпека; космічна безпека; науково-технічна безпека; ноосферна безпека; продовольча безпека; психологічна безпека; радіаційна безпека; соціальна безпека; техногенна безпека), стан захищеності державної влади, суверенітету, територіальної цілісності, громадської злагоди, що забезпечується діяльністю державних органів і законодавчо, і реально" (О. Вовк, 2013) [9, с. 46—47];

— "...система гарантій, що передбачає збалансований стан функціонування держави, під яким маємо на увазі стан міцності та непорушності державного і суспільного ладу держави, її територіальної цілісності й незалежності у визначенні зовнішньої та внутрішньої політики. Це передбачає і стан захищеності, гарантований системою суспільних відносин та здатністю держави протистояти глобальним викликам і ворожим діям суб'єктів міжнародних відносин" (В. Чумак, 2014) [10, с. 102];

— "...система загальних та спеціальних заходів, які забезпечують надійне та стабільне існування держави як політичної організації всього суспільства, а також забезпечує її захист від реальних і потенційних загроз (ризиків) зовнішнього та внутрішнього характеру, які здатні завдавати шкоди її нормальному функціонуванню" (В. Настюк, 2015) [11, с. 56];

— "...форма (вид) забезпечення національної безпеки, яка реалізується державними інститутами з використанням розвідувальної, контррозвідувальної та оперативного-розшукової діяльності з метою охорони та захисту державного суверенітету, незалежності, консти-

Рис. 1. Багатовекторні трактування поняття "державна безпека"

туційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу України, її державного управління та національних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз з боку розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, організованих злочинних угруповань, окремих осіб та протидії скоєнню кримінальних корупційних правопорушень, які становлять загрозу національній безпеці України" (А. Янчук, 2016) [12, с. 345];

— "...збалансований стан функціонування держави як універсальної політичної форми організації управління, котра характеризується суверенною владою, політичним і публічним характером, спрямованими на забезпечення захищеності державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного та оборонного потенціалу України від зовнішніх і внутрішніх загроз, розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав" (І. Козьяков, 2019) [13, с. 163].

Проведення семантичного аналізу представлених характеристик поняття "державна безпека" свідчить про існування значної кількості підходів, які можна представити наступним чином (рис. 1).

Зважаючи на філософське розуміння поняття "безпеки" з урахуванням представлених позицій щодо трактування поняття "державної безпеки", пропонується під останньою категорією розуміти такий стан захищеності різновекторних інтересів держави та її простої кластерної одиниці — громадянства, за якого забезпечується ефективне функціонування всіх сфер, галузей, інституціональних секторів (у тому числі їх одиниць), механізмів загалом та реалізація власне функцій та повноважень інституту держави зокрема з метою їх подальшого розвитку в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз. Запропонований певним чином уніфікаційний підхід дозволяє досить конкретно акцентувати на змісті поняття, як логічно пов'язаній сукупності відповідних об'єктів, у контексті превалюючої філософської природи явища "безпеки", залишаючи відкритим "обсяг" власне поняття задля подальшої більш ґрунтовної деталізації його характеристики в сегменті теоретичних засад науки про державне управління в сфері державної безпеки щодо її елементних складових.

Слід зауважити, що попри широке обговорення характеристики поняття "державної безпеки" питання складових останньої опрацьовувалось дуже обмежено. Нагадаймо, що Закон України "Про основи національної безпеки України" (на тепер не чинний, але змістовно корисний) статтею 7 фактично виокремив в межах національної безпеки певні її складові (безпека зовнішньополітичної сфери, державна безпека, безпека воєнної сфери та державного кордону, безпека внутрішньополітичної сфери, економічної сфери, безпека соціальної та гуманітарної сфери, безпека науково-

технічної сфери, безпека в сфері цивільної захисту, безпека екологічної сфери, безпека інформаційної сфери), закріпивши такі положення щодо загроз у сфері державної безпеки [14]: "розвідувально-підривна діяльність іноземних спеціальних служб; загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян; поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності; злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму; загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України; можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів; спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави; прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України". Чинний Закон України "Про національну безпеку України" унікає такого поділу апелюючи в межах національної безпеки до воєнної безпеки, громадської безпеки і порядку, державної безпеки [1]. Водночас, діюча Стратегія національної безпеки України передбачає прийняття таких субпідрядних документів у межах останньої [15]: "Стратегії людського розвитку, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегії економічної безпеки, Стратегії енергетичної безпеки, Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату, Стратегії біобезпеки та біологічного захисту, Стратегії інформаційної безпеки, Стратегії кібербезпеки України, Стратегії зовнішньополітичної діяльності, Стратегії забезпечення державної безпеки, Стратегії інтегрованого управління кордонами, Стратегії продовольчої безпеки та Національної розвідувальної програми". Фактично перелік вищевказаних нормативних документів підтверджує статус закріплених в останніх напрямів безпеки як складових національної безпеки загалом.

З приводу таких інсууючих непорозумінь та різночитання нормативних документів вкрай доречним і своє-

часним є дослідження М. Медведя. Вказаний вчений в своїй праці аргументовано, умотивовано, логічно і послідовно доводить необхідність апелювання перед усім до терміну "державна безпека" [16, с. 77—80], а вже потім національна безпека, закладаючи у ці поняття відповідно такі характеристики [16, с. 81]: "державна безпека — це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз державним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, охорони здоров'я, освіти й науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова й інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту і зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних і водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології та навколишнього природного середовища та в інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз державним інтересам"; "національна безпека — захищеність життєво важливих інтересів людини і суспільства, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у сферах міграційної політики, охорони здоров'я, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та в інших сферах при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам". Цікавим є також точка зору професора М. Медвідь на основну проблематику національної безпеки, яку він пов'язує перед усім з економічною складовою [16, с. 80].

Загалом на сьогодні вчені наголошують на інтегральності поняття державної безпеки, яке має суцільно включати сферу функціонування держави та суспільства [17, с. 189]. Погляди щодо таких сфер певним чином різняться, зокрема:

— науковець М. Баюк до об'єктних складових державної безпеки відносить екологічну, енергетичну, інформаційну, соціальну, гуманітарну сфери [17, с. 189];

— науковець А. Янчук наголошує на поділі державної безпеки на внутрішню та зовнішню [12, с. 347—348];

— науковці В. Чумак, Б. Берданський відносять до складу державної безпеки економічну безпеку, інформаційну безпеку, боротьбу із сепаратизмом, протидію політичній радикалізації суспільства [10, с. 101];

— науковець Н. Серьогіна серед інших видів ідентифікує політичну, економічну, воєнну, екологічну, інформаційну, соціальну, демографічну, продовольчу, радіаційну безпеку [18];

— науковець Г. Куц зазначає про такі сфери державної безпеки як боротьба з тероризмом, економічна безпека, інформаційна безпека, кібернетична безпека [19, с. 147].

Вочевидь, вказні вчені при формуванні складових державної безпеки етимологічно опирались на словникову одиницю "держава". Значення останньої найбільш повно презентовано у такому контексті: "держава — політична форма організації правління, що характеризується суверенною владою, політичним та публічним характером, реалізацією своїх повноважень на певній території через систему спеціально створених органів та організацій, за допомогою яких здійснюється політичне, економічне та ідеологічне управління суспільством та керівництво загальносуспільними правами [20, с. 200]. Фактично захисту, а отже безпекового супровіду вимагає кожна з визначених функціональних напрямів дій держави. До останніх відносять: економічний, політичний, соціальний, гуманітарний [20]; економічний, політичний, соціальний, екологічний, інформаційний, гуманітарний, правоохоронний, дипломатичний, міжнародного співробітництва, природоохоронний, захист території держави, захист прав та свобод людини [21, с. 80]; економічний, соціальний, правоохоронний, природоохоронний, культурний, оборонний, політичний, інформаційний, правозахисний, борговий, митний, міжнародної співпраці, екологічний, забезпечення миру, комунікативний, нормального функціонування громадянської спільноти [22, с. 175].

Звернення до Конституції України виявило таку сукупність зобов'язань держави щодо реалізації [24]: безпеки суверенітету (ст. 2), безпеки особистості (ст. 3, 27—29), соціальної безпеки (ст. 3, 17, 44, 46, 47), безпека державної влади, конституції (ст. 5), безпеки місцевого самоврядування (ст. 7), етнічної, мовної, культурної, релігійної безпеки (ст. 10, 11), безпеки прав власності (ст. 13), природно-ресурсної безпеки (ст. 14), політичної, економічної, ідеологічної безпеки (ст. 15, 17, 34, 36, 44), екологічної, радіаційної безпеки (ст. 16), інформаційної, військової, територіальної безпеки (ст. 3, 17), зовнішньополітичної безпеки (ст. 18), конституційної безпеки (ст. 24), безпеки громадянства (ст. 25), безпеки поглядів та переконань (ст. 34), громадської безпеки (ст. 39), трудової безпеки (ст. 44), безпеки охорони здоров'я (ст. 49), безпеки освіти (ст. 53), безпеки творчості (ст. 54), юридично-правової безпеки (ст. 59—61), національної, митної, бюджетної, податкової, грошово-кредитної, валютної безпеки (ст. 92) тощо.

Цікавим та доречним щодо вивчення вбачається функціональний підхід ООН та Міжнародного валютного фонду, викладений у Керівництві зі статистики державних фінансів, за яким функціональні спрямування держави визначаються такими напрямками: загальне управління, оборона, суспільний порядок та безпека, економічний напрям, охорона навколишнього середовища, житлово-комунальні послуги, охорона здоров'я, відпочинок, культура та релігія, освіта, соціальний захист [25].

На підставі критичного аналізу підходів до складових державної безпеки, беручи до уваги тенденції розвитку сучасного суспільства (глобалізаційні процеси, сформовані та прийняті до реалізації усіма країна-

ми світу Цілі сталого розвитку, перехід людства до фази інформаційного суспільства та шостого технологічного устрою тощо) пропонується така сукупність складових державної безпеки: безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунакаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна безпека; міжнародно-дипломатична безпека. Така сегментація державної безпеки враховує вітчизняне нормативно-правове поле, світові підходи до визначення об'єктної уваги держави та її загроз, сучасні тенденції до розвитку громадського суспільства.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Сучасні загрози та фактори небезпеки в державній сфері викликають потребу у активізації наукових досліджень за напрямом державного управління державною безпекою. Запропонований авторський підхід до визначення поняття "державної безпеки" вирізняється акцентуванням на змісті поняття як логічно пов'язаній сукупності відповідних об'єктів, в контексті преваючої філософської природи явища "безпеки", залишаючи відкритим "обсяг" власне поняття, який умотивовано розглянути в межах складових державної безпеки. Сформовані складові державної безпеки (безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунакаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна безпека; міжнародно-дипломатична безпека) відображають сучасні наукові та нормативні підходи до їх ідентифікації та враховують тенденції розвитку сучасного громадського суспільства. Задля формування чіткого науково обґрунтованого базису державного управління в сфері державної безпеки потребує порадження кожна зі складових у контексті їх функціонального апарату.

Література:

1. Про національну безпеку України: Закон України №2469-VIII від 21.06.18 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — 808 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / під заг. ред. М.О. Потебенька, В.Г. Гончаренка. К.: Форум, 2001. Ч. 2. — 942 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. — К.: Кантон, А. С. К., 2001. — 1104 с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / відп. ред. С.С. Яценко. К.: А.С.К. 2003. 926 с.

6. Гордієнко С.Г. Сутність та зміст поняття "державна безпека". Стратегічна панорама. 2003. № 2. С. 114—120.
7. Пилипчук В.Г. Еволюція наукових поглядів стосовно поняття "державна безпека" / В.Г. Пилипчук // Стратегічна панорама. — 2006. — № 2. — С. 17—20.
8. Корж І.Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових поняття / І.Ф. Корж // Правова інформатика. — 2012. — № 4 (36). — С. 69—75.
9. Вовк О.О. Теоретико-правовий аналіз співвідношення понять державної та зовнішньої безпеки / О.О. Вовк // Часопис Київського університету права. — 2013. — № 2. — С. 43—48.
10. Чумак В.В. Теоретико-правовий аналіз понять "національна безпека" і "державна безпека" / В.В. Чумак, Б.В. Бернадський // Правничий вісник Університету "КРОК". — 2014. — Вип. 20. — С. 95—103.
11. Настюк В.Я. Сучасні підходи до визначення сутності та поняття державної безпеки. Сучасний стан та перспективи розвитку сектору безпеки України: публічно-приватні аспекти: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 16 квітня 2015 р. Харків, 2015. С. 56—58.
12. Янчук А.О. Особливості вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної безпеки України в сучасних умовах / А.О. Янчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. юридична. — 2016. — Вип. 1. — С. 342—355.
13. Козьяков І. Законодавче визначення державної безпеки: проблеми теорії та практики / І. Козьяков // Теорія держави і права. 2019. № 9. С. 160—163.
14. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
15. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року "Про Стратегію національної безпеки України": Указ Президента України №392/2020 від 14.09.2020 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
16. Медвідь М.М. Державна та національна безпека: понятійно-категоріальний апарат / М.М. Медвідь // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. — 2017. — Вип. 2. — С. 74—84.
17. Баюк М.І. Гуманітарна складова політики державної безпеки: поняття, принципи / М.І. Баюк // Університетські наукові записки. — 2018. — № 1. — С. 186—199.
18. Серьогіна Н.О. Теоретико-методологічний аналіз співвідношення понять "національна безпека", "державна безпека" та "продуктивна занятість" // Electronic scientific publication "Public Administration and National Security" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15905325328491.pdf>
19. Куц Г.М. Концептуалізація понять "національна безпека" і "державна безпека" у політико-правовому дискурсі / Г.М. Куц // Сучасне суспільство. — 2020. — Вип. 1. — С. 139—153.
20. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. — Х.: Право, 2015. — 816 с.

21. ДЕРЖАВА /Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. — Т. 2: Д — Й. — С. 80.
22. Теорія держави та права: навч. посіб. / [Є.В. Білозьоров, В.П. Власенко, О.Б. Горова, А.М. Завальний, Н.В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С.Д. Гусарєва, О.Д. Тихомирова. — К.: НАВС, Освіта України, 2017. — 320 с.
23. Дзевелюк М. Номенклатура функції сучасної держави / М. Дзевелюк // Підприємництво, господарство і право. — 2016. — № 11. — С. 171—176.
24. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
25. Government nance statistics manual 2014. — Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2014. — 446 p.
- References:
1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On national security in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Accessed 10 May 2021).
 2. Levenec', Ju. and Shapoval Ju. (2011), Politychna encyklopedija [Political encyclopedia], Parlaments'ke vydavnytstvo, Kyiv, Ukraine.
 3. Poteben'ka, M. O. and Goncharenka, V. G. (2001), Naukovo-praktychnyj komentar do Kryminal'nogo kodeksu Ukraïny [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine], vol. 2, Forum, Kyiv, Ukraine.
 4. Mel'nyka, M. I. and Havronjuka, M. I. (2001), Naukovo-praktychnyj komentar Kryminal'nogo kodeksu Ukraïny vid 5 kvitnja 2001 roku [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine of April 5, 2001], A. S. K., Kyiv, Ukraine.
 5. Jacenko, S. S. (2003), Naukovo-praktychnyj komentar do Kryminal'nogo kodeksu Ukraïny [Scientific and practical commentary to the Criminal Code of Ukraine], A.S.K., Kyiv, Ukraine.
 6. Gordijenko, S.G. (2003), "The essence and content of the concept of "state security", Strategichna panorama, vol. 2, pp. 114—120.
 7. Pylypchuk, V. G. (2006), "Evolution of scientific views on the concept of "state security", Strategichna panorama, vol. 2, pp. 17—20.
 8. Korzh, I. F. (2012), "State security: methodological approaches to the system of components of the concept", Pravova informatyka, vol. 4 (36), pp.69—75.
 9. Vovk, O. O. (2013), "Theoretical and legal analysis of the relationship between the concepts of state and external security", Chasopys Kyi'vs'kogo universytetu prava, vol. 2, pp. 43—48.
 10. Chumak, V. V. (2014), "Theoretical and legal analysis of the concepts of "national security" and "state security", Pravnychyj visnyk Universytetu "KROK", vol. 20, pp. 95—103.
 11. Nastjuk, V.Ja. (2015), Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij naukovo-praktychnij konferentsii "Suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku sektoru bezpeky Ukraïny: publichno-pryvatni aspekty" [Proceedings of the international scientific-practical conference "Current state and prospects of development of the security sector of Ukraine: public-private aspects"], National Academy of Legal Sciences, Harkiv, Ukraine, pp. 56—58.
 12. Janchuk, A. O. (2016), "Features of improvement of normative-legal maintenance of state security of Ukraine in modern conditions", Naukovyj visnyk L'vivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav, vol. 1, pp. 342—355.
 13. Koz'jakov, I. (2019), "Legislative definition of state security: problems of theory and practice", Teorija derzhavy i prava, vol. 9, pp. 160—163.
 14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On the basics of national security", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 10 May 2021).
 15. President of Ukraine (2020), Decree "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020" On the National Security Strategy of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (Accessed 10 May 2021).
 16. Medvid', M. M. (2017), "State and national security: conceptual and categorical apparatus", Naukovyj visnyk L'vivs'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav. serija ekonomichna, vol. 2, pp. 74—84.
 17. Bajuk, M. I. (2018) "Humanitarian component of state security policy: concepts, principles", Universytets'ki naukovi zapysky, vol. 1, pp. 186—199.
 18. Ser'ogina, N.O. (2018), "Theoretical and methodological analysis of the relationship between the concepts of "national security", "state security" and "productive employment", Electronic scientific publication "Public Administration and National Security", [Online], available at: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15905325328491.pdf> (Accessed 10 May 2021).
 19. Kuc, G. M. (2020), "Conceptualization of the concepts of "national security" and "state security" in political and legal discourse", Suchasne suspil'stvo, vol. 1, pp. 139—153.
 20. Gerasina, L.M. Pogribna, V.L. Polishhuk, I.O. and Trebina, M.P. (2015), Politologichnyj encyklopedychnyj slovnyk [Political encyclopedic dictionary], Pravo, Harkiv, Ukraine.
 21. Shemshuchenko, Ju. S. (1998), Jurydychna encyklopedija [Legal encyclopedia] vol. 2, Ukraïns'ka encyklopedija im. M. P. Bazhana, Kyiv, Ukraine.
 22. Biloz'orov, Je. V. Vlasenko, V. P. Gorova, O. B. Zaval'nyj, A. M. and Zajac', N. V. (2017), Teorija derzhavy ta prava [Theory of state and law], NAVS, Osvita Ukraïny, Kyiv, Ukraine.
 23. Dzeveljuk, M. (2016), "Nomenclature of the function of the modern state", Pidpryjemnytstvo, gospodarstvo i pravo, vol. 11, pp. 171—176.
 24. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "Constitution of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 10 May 2021).
 25. International Monetary Fund (2014), Government nance statistics manual 2014, International Monetary Fund, Washington, D.C., USA.

Стаття надійшла до редакції 31.05.2021 р.